

Del 1. Vurderingsnotat betalingsmodeller – videreføring av dagens modell med justeringer.

Kommunedirektørutvalget har oppnevnt en arbeidsgruppe bestående av fire ledere fra økonomi – kommunalsjef Bente Rist – Arendal kommune, økonomisjef Monica Helland Nordby – Grimstad kommune, Økonomisjef Espen Flaten Grimslund – Gjerstad kommune, økonomisjef Halvor Halvorsen - Risør kommune. Arbeidsgruppen har vært bistått av sekretariatsleder Ole Jørgen Etholm i Østre Agder-samarbeidet IPR og seniorrådgiver i økonomiavdelingen i Arendal kommune Jon Vidar Skogeng.

Intensjonen med dette notatets del 1 er å drøfte dagens betalingsmodell opp mot ulike alternative modifiserte modeller.

Innhold

Del 1. Vurderingsnotat betalingsmodeller – videreføring av dagens modell med justeringer.....	1
Østre Agder brannvesen ØABV.....	1
Østre Agder krisesenter.....	3
Samarbeidet med stiftelsen Alternativ til vold.....	3
Arendal kommunale legevakt.....	4
Østre Agder KØH.....	5
Østre Agder sekretariatet – Felles veilyd.....	5
Andre samarbeid organisert innenfor rammen av sekretariatet – nærings- og samfunnsutvikling, helse og omsorg, oppvekst, bærekraftige helse, omsorg og oppveksttjenester.	6
Del 2. Endring av nivå på lik fordeling.....	7
Konklusjon.....	8
Avslutning.....	9

Østre Agder brannvesen ØABV

Dagens modell

Dagens modell er basert på en løsning med 15% fordelt likt. Resten fordelt etter folketall, men med en ROS-faktor basert på ulikt beredskapsnivå. Risør kommune og Tvedestrand kommune har med bakgrunn i særlige lokale forhold knyttet til å møte brann i konsentrert trehusbebyggelse og på øyer i Tvedestrand påtatt seg et ekstra ansvar. Deres bidrag kommer til fratrukk i ROS-faktor i de fem resterende kommuner.

I eksisterende betalingsordning legges kun innbyggertall til grunn for fordelingen av investeringskostnader knyttet til materiell.

Brannstasjon svarer den enkelte kommune for. Fellesfunksjoner kompenseres ikke fra brannstasjoner som mangler disse.

Innenfor rammen av ØABV ligger også bidrag til Interkommunalt samarbeid mot akuttforurensning og dykkerberedskap. Begge disse omfatter også Grimstad kommune. Finansieringen er et kronebidrag pr innbygger 5 kr for IUA og 9 kr for dykkerberedskap. Sekretariatet anser at endringer for disse fellesløsningene har marginal betydning i finansieringen av interkommunale samarbeid og endringer for disse utredes ikke.

Arbeidsgruppen anbefaler en gjennomgang for å sikre at riktig nivå for pensjonsutgifter knyttet til brannvesenets personale ligger til grunn for beregning av utgiften.

Svakheter ved dagens modell

ROS-faktor: Det foretas ingen løpende vurdering av grunnlaget for fordeling av ROS ordningen mellom kommunene. For eksempel burde viktige faktorer for vurderingen av grunnlaget for ROS-fordeling skje fortløpende. Froland kommune burde få vurdert konsekvensene knyttet til utviklingen ved Gullknapp flyplass og ved etablering av stort fengsel ved fastsetting av deres ROS-faktor.

Kommuner med store skogareal er særlig utsatt i forhold til skogbrann som erfaringsmessig representerer store økonomiske uttellingene når de går over flere døgn.

Etableringen av stor industrivirksomhet som Morrow Batteries i Arendal representerer et endret risikobilde for denne kommunen.

Anbefaling

Dette tilsier at hvis dagens betalingsmodell skal videreføres så bør ROS-faktor gjennomgås med sikte på å justere tallene ut fra endrede forutsetninger.

Investeringskostnader - materiell: Dagens fordeling av utgifter avspeiler ikke at en kostnadsdrivende faktor ligger i å skulle ha fullverdig materiellkapasitet ved åtte brannstasjoner. Det er ikke logisk å ikke ha en andel av materiell kostnadene som følger hovedmodell med at 15% fordeles likt når en viktig forutsetning for brannvesenet skal være å ha beredskap åtte steder.

Konklusjon

1. Dagens betalingsmodell knyttet til investeringskostnader i materiell endres til å følge hovedmodell for fordeling av kostnader for interkommunale tjenester. Det bør ligge en gevinst for kommuner som vurderer å basere seg på å ikke ha egen stasjon eventuelt redusere tallet på stasjoner. Hvordan dette kan løses praktisk bør drøftes i prosessen rundt endret brannstasjonsstruktur. Effekten av å fordele kostnader etter hovedmodell knyttet til investeringer i nytt materiell må beregnes.
2. Ansvar for brannstasjoner: Prinsippet om at hver kommune ivaretar ansvaret for egen brannstasjon bør videreføres. Drift av brannstasjonen skal dekkes felles som nå. Det foretas en gjennomgang med sikte på å vurdere hvilke funksjoner hovedbrannstasjonen på Stoa ivaretar for alle stasjoner. Disse utgiftene belastes den samlede driften i ØABV. I dette inngår øvings- og opplæringslokaliteter.
3. Oppdatering av ROS-modell: Det er aktuelt å oppdatere ROS-modellen for endrede forutsetninger. Dette innbefatter erfaringsmessige viktige kostnadsfaktorer, faktorer med endret risikovurdering og nye risikofaktorer.

Det er aktuelt å hensynta risikofaktor skogbrann som erfaringsmessig representerer hendelser med store økonomiske uttellingene. Vurderingen er at skogbranner som går over flere dager har særlig store økonomiske konsekvenser. Det anbefales at ROS-faktoren endres med kr.200.000 for Åmli kommune og med kr.100.000 for kommunene Froland, Gjerstad og

Vegårshei. Skogsareal ligger til grunn for denne endringen. Sørlandsbanen inngår også i en slik risikovurdering med bakgrunn i erfaringstall for skogbranner knyttet til varmgang på togenes bremses.

4. Endrede ROS forutsetninger:

Froland kommune har fått en avdeling av Agder fengsel og virksomheten ved Gullknapp flyplass er vesentlig økt. Dette bør få konsekvenser for kommunens nedtrekk på ROS-faktor. Forlaget innebærer en reduksjon på kr.100.000.

Videre bør Arendal gis en endring knyttet til konsekvenser knyttet til utbygging og drift av Morrow Batteries. Det foreslås en reduksjon på fratrekke i ROS-faktor på kr.100.000.

Samlet gir ROS-forslagene en effekt på kr.700.000 som brukes i salderingen av driften. Effekt for den enkelte kommune framgår av vedlegg 1 fane Brann

Østre Agder krisesenter

Dagens modell

Fordelingen av utgifter følger hovedmodell. Dagens kostnadsberegning fordeler alle driftskostnader knyttet til virksomheten.

Det er tidligere gjort en vurdering der en har vurdert en eventuell faktor for bruk av tilbudet, men for brukere av krisesentertilbud så har det vært vurdert som uhensiktsmessig. Av sikkerhetshensyn kan beboere flyttes til andre krisesenter. Ved henvendelse til krisesenteret påpeker de at de ikke har anledning til å utlevere opplysninger om brukere av tilbudet.

Svakheter ved dagens modell

1. Betalingsordningen må gjennomgås for å sikre at vertskommunens kapitalkostnader knyttet til bygningsmassen ved krisesenteret belastes alle eiere.

Konklusjon

Med bakgrunn i at data for bruk for den enkelte kommune ikke kan gjøres tilgjengelig kommer ikke arbeidsgruppen med forslag til endring. Nedskrivning av kapitalkostnader knyttet til bygningsmassen innarbeides i driftskostnadene.

Effekt for den enkelte kommune framgår av vedlegg 1 fane krisesenter

Samarbeidet med stiftelsen Alternativ til vold

Dagens modell

Av historiske årsaker skjer finansieringen av det lokale bidraget med en todeling der Arendal kommune på egenhånd tar ansvar for 50% av det lokale bidraget og så tar Østre Agder inkludert Arendal ansvar for den resterende 50% andelen. Denne delen fordeles med 15% likt etter hovedmodell. 45% etter folketall og 40% etter bruk av tilbudet. Lokalt bidrag til driften er lite ettersom staten ved justisdepartementet nå dekker om lag 75% av de samlede kostnadene. Dette er økt fra 50% når tilbudet ble etablert og er knyttet til at staten tar hele ansvaret for nye stillinger knyttet til tilbudet.

Svakheter ved dagens modell

Samarbeidskommunene har en lik rett på å motta tilbudet for innbyggere med behov for tjenesten. Dette representerer et viktig tilbud for kommunen for å kunne arbeide kriminalitetsforebyggende. Dagens ordning med at kommuner som har mange innbyggere som benytter seg av tilbudet betaler en høyere andel ivaretar skjevheter i bruken.

Konklusjon

HOVEDMODELL MED BRUK

Tilbudet som blir gitt gjennom Alternativ til vold er et tilbud som kommunene på lik linje benytter seg av og derfor bør kommunene i fellesskap samlet bære ansvaret for kostnadene. Likevel er det rimelig at andel av innbyggere som benytter tilbudet har vesentlig betydning for andelen den enkelte kommune skal dekke. Arbeidsgruppen anbefaler at andelen som fordeles etter bruk skal være 40% Da vil en ivareta et rettferdighetshensyn knyttet til at kommuner med omfattende bruk av tilbudet påtar seg et større finansieringsansvar. Samtidig fjernes skjevheten knyttet til at Arendal kommune påtar seg et særlig stort ansvar for et felles tilbud.

Effekt for den enkelte kommune framgår av vedlegg 1 ATV

Arendal kommunale legevakt

Dagens modell

Tjenesten følger dagens hovedmodell uten noen faktor for bruk av tjenesten. Vurderingen er at legevakt primært skal er en beredskapstjeneste. Bruk av tjenesten skal ikke komme til erstatning for bruk av fastlege.

Det er likevel arbeidsgruppens vurdering at innbyggeres bruk av tjenesten skal tillegges vekt ved fordeling av utgiftene.

Legevakten er en sårbar tjeneste der endringer i betalingsmodell kan rokke ved deltakernes vilje til å delta økonomisk og til drift av tjenestetilbudet gjennom deltakelse fra sine fastleger. Nissedal er fullverdig medlem av legevaktsamarbeidet.

Legevakten selger tjenester i form av formidling av telefoner til legevakt for kommuner i Setesdal og Fyresdal. Nivået for bidraget, for de som kjøper disse tjenestene må fullt ut dekke kostnadene knyttet til å dekke kostnadene. Videre må vertskommunen vurdere hvilket press det er forsvarlig å legge på tjenesten. Det er de ni eierne som må prioriteres under levering av tjenester.

Etablering av et kommunalt legekantor ved legevakten vil forhåpentlig lette driften av tjenesten.

Svakheter ved dagens modell

Tall for bruk av legevakten dokumenterer at det er en sammenheng mellom nærhet og bruk. Arbeidsgruppen mener at dette til en viss grad bør avspeiles i framtidig betalingsmodell. Samtidig bør det være konsultasjoner som legges til grunn for fordeling av utgiftene. Det innebærer at telefonhenvendelser uten videre oppfølging av lege eller sykepleier holdes utenom.

Tall materiale for bruk av tjenesten

Den siste tilgjengelige oversikten er fra 2022. Her er bare brukt tall knyttet til konsultasjon med lege, kommunikasjon med lege, konsultasjon med sykepleier og sykebesøk hjemme for innbyggere i samarbeidskommunene. Kommunene andel i dette driftsåret fordelte seg på følgende måte:

KOMMUNE	Andel
Arendal	52,87%
Grimstad	22,81%
Froland	7,18%
Tvedestrand	5,69%
Risør	5,35%
Gjerstad	2,51%
Vegårshei	1,59%
Åmli	1,38%
Nissedal	0,62%

Konklusjon

Det legges inn en faktor knyttet til bruk av tjenesten. Arbeidsgruppen anbefaler at den legges på enten 25% eller 40%.

Legevakten bør videreføres etter hovedmodell for finansiering av interkommunale tjenester.

Østre Agder KØH

Dagens modell

Finansieringen av Østre Agder KØH bygger på hovedmodell, samt bidrag etter bruk av tilbudet. Det innebærer at 15% dekkes likt. 45% etter folketall og 40% etter bruk. Bruk fordeles slik at 15% er basert på antall pasienter og 25% baseres på tallet på liggedøgn.

Nissedal kommune er fullverdig samarbeidspart.

Svakheter ved dagens modell

Knapphet på plasser kan tilsi at bruk av plasser tillegges vesentlig vekt. Bruk anbefales å forbli på 40%.

Konklusjon

Dagens modell videreføres.

Østre Agder sekretariatet – Felles veilys

Dagens modell

Bygger på en modell der utgifter fordeles etter antall lyspunkt i hver kommune. De mindre kommunene har gjennomgående lite veilys i forhold til de større kommunene. Derfor dekker Arendal kommune og Grimstad kommune en ekstra stor del av disse utgiftene.

Svakheter ved dagens modell

Dette samarbeidet følger ikke hovedmodellen, men det er utfordringer knyttet til å endre dagens ordning med bakgrunn i at bruken er så forskjellig. For større kommuner er en vesentlig konsekvens av å ha felles medarbeider at innføring av nye anlegg levert fra entreprenør eller overtatt fra private utbyggere skal kvalitetssikres. Veilys medarbeider bruker mye av sin tid på de store kommunene.

Samtidig ligger det en gevinst for samtlige kommuner knyttet til å ha en felles kontrakt for drift og vedlikehold av veilysanleggene. Alle samarbeidskommuner har fordeler knyttet til at kommunene i sammen har høy kompetanse på veilysanlegg.

Konklusjon

Ved en videreføring av samarbeidet om felles veilyskompetanse foreslås en ordning som følger hovedmodell for andel som deles likt og en videreføring av ordningen med betaling ut fra andel av lyspunkt for resten.

Effekt for den enkelte kommune framgår av vedlegg 1 fane veily.

[Andre samarbeid organisert innenfor rammen av sekretariatet – nærings- og samfunnsutvikling, helse og omsorg, oppvekst, bærekraftige helse, omsorg og oppveksttjenester.](#)

Dagens modell

De andre samarbeidene organisert innenfor rammen av sekretariatet er finansiert etter dagens modell med en fast andel som fordeles likt og en andel som fordeles etter folketall.

Svakheter ved dagens modell

Modellen avveier ikke nytte for den enkelte kommune, men det er krevende å se hvilke objektive kriterier som vil kunne ivareta dette hensynet.

Konklusjon

Videreført samarbeid på disse felt bør følge prinsippene i den hovedmodell som velges.

[Samlet konklusjon for del 1 av utredningsarbeidet](#)

Arbeidsgruppen ber enstemmig kommunedirektørutvalget vurdere de forslag til endringer som framgår av del 1.

Arbeidsgruppen opplever at det er behov redegjørelse for effekter av å innføre en bruksfaktor knyttet til legevakt. Kommunedirektørutvalget må få beregning av hvilke utslag en bruksfaktor på 40% i forhold til 25% vil få for vertskommunen og samarbeidskommunene. Denne må foreligge til behandlingen i kommunedirektørutvalget 19.april.

Del 2. Endring av nivå på lik fordeling

Intensjonen bak del 2 er å dokumentere effekter av endringer i utgiftsnivået for den enkelte kommune ved endring andel som fordeles likt.

Beregningene er gjort på følgende nivå

- 0% likt
- 10% likt
- 20% likt
- 25% likt
- 30% likt
- 50% likt

Disse beregningene følger rapporten.

Bidrag fra kommunene ved ulike nivå for fastandel. Tall i mill.kr.

Kommune	0%	10%	15%	20%	25%	30%	50%
Risør	14,3	14,9	15,3	15,6	15,9	16,3	17,6
Grimstad	21,7	20,5	20,0	19,4	18,8	18,2	15,8
Arendal	81,6	75,5	72,4	69,3	66,3	63,2	50,9
Gjerstad	4,0	5,4	6,1	6,8	7,6	8,3	11,1
Vegårshei	3,6	5,0	5,6	6,5	7,3	8,0	11,0
Tvedestrand	11,4	12,1	12,5	12,9	13,3	13,7	15,3
Froland	10,4	11,2	11,6	12,0	12,4	12,8	14,4
Åmli	2,8	4,4	5,1	5,9	6,9	7,4	10,6
Nissedal	1,0	1,6	1,9	2,2	2,6	2,9	4,1

Folketall i kommunene i Østre Agder-samarbeidet IPR ved inngangen til 2024

	2024	
K_4201 Risør	6 825	7,02 %
K_4202 Grimstad	24 969	25,68 %
K_4203 Arendal	46 355	47,68 %
K_4211 Gjerstad	2 444	2,51 %
K_4212 Vegårshei	2 268	2,33 %
K_4213 Tvedestrand	6 323	6,50 %
K_4214 Froland	6 236	6,41 %
K_4217 Åmli	1 802	1,85 %
	97 222	

Nissedal har 1471 innbyggere

Bidrag i kr. pr innbygger basert på dagens innbyggertall og bruk av tjenester som løses gjennom interkommunale samarbeidsløsninger

Andelen for Grimstad er sterkt påvirket av at denne kommunen ikke deltar i brannsam arbeid. Tall for Risør og Tvedestrand påvirkes sterkt at de gjennom brannavtalen har en ekstraordinær ROS-faktor knyttet til tett trehusbebyggelse.

Kommune	0%	10%	15%	20%	25%	30%	50%
Risør	2101	2 183	2242	2292	2336	2395	2586
Grimstad	883	821	801	789	765	740	643
Arendal	1778	1 629	1562	1510	1445	1377	1109
Gjerstad	1652	2 209	2496	2809	3139	3428	4585
Vegårshei	1680	2 205	2469	3033	3406	3733	5133
Tvedestrand	1843	1 929	1977	2086	2151	2215	2474
Froland	1684	1 796	1860	1944	2008	2073	2332
Åmli	1568	2 442	2830	3303	3863	4143	5935
Nissedal	680	1 088	1292	1496	1768	1971	2787

Konklusjon

Endring av fastdelen vil slå sterkt ut for bidrag pr innbygger.

Arbeidsgruppen har dokumentert effekter av endringer gjennom de foreliggende beregninger i del 2.

Samarbeidet har en særlig utfordring i forhold til de aller fleste andre interkommunale samarbeid, knyttet til stor forskjell i folketall.

Arbeidsgruppen er enige om at bruk av tjenesten skal tillegges vesentlig vekt der det foreligger hensiktsmessige parameter.

Arbeidsgruppen er delt i tre i sin innstilling til framtidig nivå for andel som deles likt:

Representanten Rist + Ny hovedmodell for interkommunale løsninger

25% fordeles likt 25% fordeles etter bruk/tilpasset ROS 50% fordeles etter folketall

Begrunnelse: Samarbeidet har en stor ressurs i tilgjengelig kompetanse og kapasitet i de ulike samarbeid. Dette er det rimelig at anerkjennes av alle deltakere, og en økning til 25 % er rimelig. Utover dette er det bruk/ROS og innbygger som vil skille på priser pr deltaker.

Representanten Halvorsen + Ny hovedmodell for interkommunale løsninger

15% fordeles likt 40% fordeles etter bruk/tilpasset ROS 45% fordeles etter folketall

Begrunnelse: Jeg mener at betalingsmodellene i de store samarbeidene (legevakt/Brann/Krisesenter/KØH) bør vektles høyere ifht bruk/belastning av tjenesten. Dette begrunnes i at det bør ligge incentiver for kommunene for godt arbeid i egen kommune slik at belastningen på samarbeidet blir lavere. Eksempelvis vil god legedekning og forebyggende arbeid i egen kommune bidra til mindre belastning på felles legevakt, som gir positiv effekt for alle deltakerkommunene. Eksempelen kan også overføres til Krisesenteret og KØH.

Representanten Grimslund+ Ny hovedmodell for interkommunale løsninger

10% fordeles likt 45% fordeles etter bruk/tilpasset ROS 45% fordeles etter folketall

Begrunnelse: En høy fastdel gir urimelige forskjeller i kostnad pr. innbygger mellom store og små kommuner. Dette bringer oss tilbake til nivået vi tidligere lå på. Ellers støttes argumentasjonen vedrørende bruk fra representanten Halvorsen.

Representanten Nordby har forståelse for ønsket om endring i fastandel, men ønsker ikke å tallfeste denne.

Avslutning

Konklusjon del 2 av utredningsarbeidet

Arbeidsgruppen har ikke funnet grunnlag for en felles innstilling vedrørende andelen som skal deles likt, mellom kommunene.

Arbeidsgruppen er usikker på effekten av endring av bruk blir. Det er argument for å opprettholde nivået på 40% på de tjenester der vi i dag bruker denne andelen. Om vi bare skal ha et nivå for dette eller om det er hensiktsmessig å også kunne benytte 25% hvis vi skal legge til bruk som kriterium for legevakten, må kommunedirektørene vurdere når beregninger fra administrasjonen foreligger.

En representant ønsker også at bruk skal økes til 45% for eksisterende ordninger.

Samlet vurdering

Arbeidsgruppen har hatt en krevende oppgave og opplever at endringer i betalingsmodeller påvirker samarbeidsklimaet i Østre Agder-samarbeidet.

Endringer i fast del i betalingsmodellen fordrer behandling i bystyret/kommunestyret i samarbeidskommunene.

Ved forslag om endring i fastdel gir kommunedirektørutvalget en anbefaling om endringer til representantskapet. De er ansvarlig for at det utarbeides et felles saksunderlag som kan ligge til grunn for politisk behandling i kommunene.

Arbeidsgruppen anbefaler kommunedirektørene å etablere en fast ordning der betalingsmodeller skal gjennomgås hvert femte år. Da blir det vesentlig enklere å ta opp endringer i disse som en eller flere av samarbeidskommunene ser behov for. Forslaget innebærer at betalingsmodellen en vedtar blir for en fastsatt periode for eksempel 2025-2029.